

ISHSIZLIK VA IQTISODIY O‘SISH O‘RTASIDAGI BOG‘LIQLIKNING NAZARIY YONDASHUVLARI

Qodirov Asliddinxo‘ja Mahammadjon o‘g‘li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

"Iqtisodiyot nazariyasi" kafedrası

Iqtisodiyot nazariyasi yo‘nalishi 2-kurs tayanch doktoranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19111856>

Annotatsiya: Ishsizlik va iqtisodiy o‘shish o‘rtasidagi bog‘liqlik makroiqtisodiy nazariyaning markaziy masalalaridan biridir. Ushbu bog‘liqlikni tushunish, ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlarda samarali iqtisodiy siyosat ishlab chiqishda muhim ahamiyatga ega. Mazkur tadqiqotda ishsizlik va iqtisodiy o‘shish o‘rtasidagi o‘zaro ta‘sirni izohlovchi asosiy nazariy yondashuvlar, ularning asosiy farazlari va amaliy ahamiyati ko‘rib chiqiladi.

Kirish

Ishsizlik va iqtisodiy o‘shish o‘zaro chambarchas bog‘liq makroiqtisodiy ko‘rsatkichlardir. Ishsizlik darajasining yuqoriligi mehnat resurslaridan to‘liq foydalanilmayotganini bildirsa, iqtisodiy o‘shish esa ishlab chiqarilayotgan tovar va xizmatlar hajmining ortishini ifodalaydi. Ushbu ko‘rsatkichlar o‘rtasidagi bog‘liqlik iqtisodiy adabiyotlarda keng o‘rganilgan bo‘lib, turli nazariy modellar shakllanishiga olib kelgan.

Nazariy asoslar

Eng mashhur yondashuvlardan biri — Okun qonuni bo‘lib, u ishsizlik va iqtisodiy o‘shish o‘rtasidagi teskari bog‘liqlikni ifodalaydi. Makroiqtisodiyot sohasidagi taniqli tadqiqotchi A.Ouken ishsizlik darajasi va YAIM hajmining orqada qolishi o‘rtasidagi nisbatini matematik ifodalab beradi. Bu nisbat iqtisodchilar orasida Okun qonuni sifatida tanilgan bo‘lib, agar ishsizlikning haqiqiy darajasi uning tabiiy darajasidan bir foizga ortiq bo‘lsa, YAIM hajmining orqada qolishi 2 foizni tashkil qilishini ko‘rsatadi. Klassik talqinga ko‘ra, ishsizlik darajasi 1 foiz punktga oshganda real YAIM taxminan 2 foizga kamayadi. Ushbu koeffitsiyent ayrim adabiyotlarda 2,5 foiz sifatida ham keltiriladi, bu esa mamlakatlar, iqtisodiy tuzilma va tahlil qilinayotgan davrga bog‘liq holda Okun koeffitsiyentining o‘zgaruvchan ekanligini ko‘rsatadi. Yana bir muhim tushuncha — Fillips egri chizig‘i bo‘lib, u qisqa muddatda inflyatsiya va ishsizlik o‘rtasidagi muvozanatni ko‘rsatadi. Garchi u asosan inflyatsiyani tahlil qilsa ham, iqtisodiy faollik va mehnat bozori holati o‘rtasidagi bog‘liqlikni ham bilvosita aks ettiradi.

Keyns yondashuviga ko‘ra, ishsizlikning asosiy sababi umumiy talabning yetarli emasligidir. Shu sababli davlat fiskal va monetar siyosat orqali iqtisodiy o‘shishni rag‘batlantirib, ishsizlikni kamaytirishi lozim. Neoklassik yondashuv esa bozorlar o‘zini o‘zi tartibga soladi deb hisoblab, ishsizlikni asosan ixtiyoriy yoki vaqtinchalik holat sifatida talqin qiladi.

Muhokama

Nazariy yondashuvlar shuni ko‘rsatadiki, odatda iqtisodiy o‘shish ishsizlikning kamayishiga olib keladi. Biroq bu bog‘liqlik barcha mamlakatlarda bir xil darajada namoyon bo‘lmaydi. Strukturaviy omillar, mehnat bozori rigidligi (ya‘ni mehnat bozorining moslashuvchan emasligi), texnologik o‘zgarishlar va demografik tendensiyalar ushbu bog‘liqlikning kuchi va yo‘nalishiga sezilarli ta‘sir ko‘rsatadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ishsizlik va iqtisodiy o‘shish o‘rtasidagi bog‘liqlik murakkab va ko‘p qirrali hisoblanadi. Okun qonuni amaliy muhim yo‘riqnoma bersa, Fillips egri chizig‘i

qo'shimcha tushunchalarni beradi. Biroq hech bir nazariya bu bog'liqlikni to'liq tushuntirib bera olmaydi. Shu sababli iqtisodiy siyosat yuritishda empirik ma'lumotlar va xalqaro tajribani hisobga olgan kompleks yondashuv zarur.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Okun, A. M. *Potential GNP: Its Measurement and Significance*.
2. Phillips, A. W. *The Relation between Unemployment and Inflation*.
3. Keynes, J. M. *The General Theory of Employment, Interest and Money*.
4. Mankiw, N. G. *Macroeconomics*.
5. The Economy (CORE Econ). Unit 13: Output growth and changes in unemployment. 2017